

Wpływ zmian w prawie

Zwalczanie dopingu w polskim sporcie wyczynowym

ROBERT SASIN

Zwalczanie dopingu ma wpływ na społeczne postrzeganie rywalizacji sportowej, a także na wizerunek kraju na arenie międzynarodowej. W Polsce konieczna była zmiana regulacji w tej dziedzinie ze względu na krytyczną ocenę obowiązujących przepisów. W artykule przedstawiono główne wyniki kontroli¹ skuteczności i efektywności systemu zwalczania dopingu w sporcie w latach 2015–2018, a zatem przed i po zmianach w prawie.

Doping to sztuczne podnoszenie wydolności fizycznej i psychicznej zawodnika metodami wykraczającymi poza zwykły trening, choć zazwyczaj granica między dopingiem i treningiem jest bardzo trudna do określenia. Za doping uważa się metody medyczne, szkodliwe dla zdrowia, które zostały oficjalnie zabronione. Niektóre, współczesne metody dopingu stosowane pod ścisłą kontrolą specjalisty są niezwykle trudne do wykrycia, a umiejętne ich wykorzystanie nie powoduje negatywnych skutków zdrowotnych, przynajmniej w okresie aktywności sportowej.

W sporcie amatorskim oraz w większości dyscyplin uprawianych zawodowo stosowanie dopingu jest karane dyskwalifikacją (na czas określony lub dożywotnio), odebraniem medalu lub zakazem udziału w zawodach sportowych czasowo lub dożywotnio). Zwalczaniem dopingu zajmuje się Światowa Agencja Antydopingowa (*World Anti-Doping Agency*, WADA) oraz kilka innych organizacji.

Najważniejsze ustalenia kontroli

Kontrola NIK miała charakter wykonania zadań przez podmioty uczestniczące

¹ Artykuł opracowano na podstawie Informacji o wynikach kontroli: *Zwalczanie dopingu w polskim sporcie wyczynowym*, nr ewid. P/18/028, Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego NIK, Warszawa, lipiec 2019 r. Kontrolą objęto Ministerstwo Sportu i Turystyki (MSiT), Polską Agencję Antydopingową (POLADA/Agencja), Instytut Sportu – Państwowy Instytut Badawczy (Zakład Badań Antydopingowych), a także trzy polskie związki sportowe: Polski Związek Kolarski (PZKol), Polski Związek Lekkiej Atletyki (PZLA), Polski Związek Podnoszenia Ciężarów (PZPC).

w procesie zwalczania dopingu, w tym Ministra Sportu i Turystyki (MSiT), krajową agencją antydopingową, akredytowane laboratorium antydopingowe oraz wybrane polskie związki sportowe.

W ocenie Izby wprowadzane od 2016 r. zmiany przepisów antydopingowych, a także sposób ich wdrażania przez Polską Agencję Antydopingową (Agencja), przed 1 lipca 2017 r. – Komisję do Zwalczania Dopingu w Sporcie (Komisja), pozwalają na skuteczniejszą i efektywniejszą walkę ze zjawiskiem dopingu w sporcie wyczynowym.

Wpływ na to miało przede wszystkim utworzenie Panelu Dyscyplinarnego – niezależnego i wyspecjalizowanego organu do przeprowadzania postępowań w sprawach o doping. Nastąpiło to w wyniku odebrania związkom sportowym wyłącznych uprawnień do stanowienia i realizacji reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu i przekazanie ich do Agencji (wcześniej Komisji). W ocenie NIK III postępowań dyscyplinarnych prowadzonych przez Agencję realizowano prawidłowo i skutecznie. Jednak nie upubliczniła ona informacji o naruszaniu przepisów antydopingowych, nie wypełniając obowiązku nałożonego przez Panel Dyscyplinarny oraz wymogów Światowego Kodeksu Antydopingowego.

NIK pozytywnie oceniła opracowanie przez Ministra Sportu i Turystyki „Kodeksu dobrego zarządzania dla polskich związków sportowych”, zawierającego również przepisy dotyczące zwalczania dopingu, jak również przyjęte przez niego założenie, że stosowanie „Kodeksu” przez związki sportowe będzie uwzględniane przy udzielaniu dotacji. Związki

sportowe uznawały i respektowały reguły dyscyplinarne, jednakże w niektórych z nich (dwóch z trzech kontrolowanych) regulacje wewnętrzne wymagały dostosowania do nowych rozwiązań.

Innymi zmianami pozwalającymi na skuteczniejszą walkę z dopingiem było:

- rozszerzenie katalogu naruszeń antydopingowych,
- zaostrzenie kar,
- wprowadzenie ustawowego obowiązku poddawania się zawodników kontroli antydopingowej,
- zmianę statusu polskiej organizacji antydopingowej i zapewnienie jej kontrolerom ochrony przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych.

Zapewniono także warunki do bardziej efektywnego i skutecznego realizowania zadań prewencyjnych i egzekucyjnych przez powołane do tego jednostki, m.in. przez zobowiązanie Policji, Służby Celno-Skarbowej, Straży Granicznej, Żandarmerii Wojskowej oraz prokuratorów do współpracy z Agencją.

Agencja oraz Minister Sportu i Turystyki aktywnie współpracowali z międzynarodowymi organizacjami antydopingowymi, m.in. *World Anti-Doping Agency*. Współpraca z krajowymi podmiotami poprawiła się po wprowadzeniu nowych przepisów, wcześniej była ograniczona i miała charakter incydentalny. Efektami współpracy z Komendantem Głównym Policji oraz Szefem Służby Celnej po zmianie przepisów było wszczęcie 36 postępowań związanych z naruszeniem przepisów antydopingowych. Jednocześnie, pomimo zwiększenia przez Agencję liczby działań edukacyjnych i szkoleniowych, były one niewystarczające. Agencja nie dysponowała

Tabela 1. Główne zmiany wprowadzone ustawą o zwalczaniu doping w sporcie

Najważniejsze zmiany w prawie
Powołanie POLADA – państwowej osoby prawnej w miejsce Komisji i Biura Komisji
Dostosowanie definicji doping do Światowego Kodeksu Antydopingowego
Zmiana przepisów karnych – doprecyzowanie katalogu substancji niedozwolonych
Penalizacja wytwarzania, handlu i przewozu zabronionych substancji i sprzętu
Powołanie niezależnego i wyspecjalizowanego Panelu Dyscyplinarnego
Nałożenie obowiązku na PZS uznawania i respektowania przepisów POLADA
Kontrolerzy antydopingowi – ochrona i odpowiedzialność jak funkcjonariuszy publicznych
Klauzula interesu publicznego umożliwiająca przetwarzanie danych osobowych zawodników

Źródło: Wyniki kontroli NIK.

danymi o liczbie potencjalnych odbiorców swojej działalności edukacyjnej, corocznie obejmując nią szacunkowo ok. 5 tys. osób. Ponadto nie opracowywała odrębnych programów z wyznaczonymi celami, zadaniami oraz ustanowionymi systemami monitoringu i ewaluacji, a także ramami czasowymi. Opracowane programy lub plany działania określały jedynie ogólne zadania do realizacji na dany rok, bez określenia na lata 2015–2016 planowanej wielkości grupy docelowej objętej akcjami edukacyjnymi.

Zwiększenie kwoty dotacji na działalność Polskiej Agencji Antydopingowej oraz Zakładu Badań Antydopingowych Instytutu Sportu – Państwowego Instytutu

Badawczego do kwoty ok. 7 mln zł w 2017 r. (wzrost o 23% w stosunku do 2015 r.) przełożyło się na wzrost liczby próbek pobranych od sportowców do poziomu 3997 (wzrost o 27,7%) oraz wzrost liczby analiz do 5178 (wzrost o 26,8%). Pomimo tego wciąż stosunkowo niewielka liczba zawodników jest objęta kontrolą.

W 2017 r. badania przeprowadzono na nie więcej niż 0,3% wszystkich zarejestrowanych zawodników. Przy założeniu, że kontrolowano by jedynie reprezentantów Polski, to na obecnym poziomie badań (ok. 4 tysięcy próbek) można byłoby przebadać rocznie nie więcej niż 40% kadrowiczów ze wszystkich grup wiekowych (z ogólnej liczby 10,6 tys. reprezentantów Polski w 2017 r.).

W latach 2015–2018 (do 30 września) Zakład prawidłowo przeprowadzał badania pobranych próbek, co zapewniło utrzymanie akredytacji Światowej Agencji Antydopingowej. Od 1 lipca 2017 r. spadł udział przypadków pozytywnych wyników próbek, tzn. wskazujący na użycie substancji niedozwolonych, w ich ogólnej liczbie: z poziomu 1,2% (38 przypadków doping) w 2015 r. i 1,7% (57) w 2016 r., do 0,9% w 2017 r. oraz 0,8% (21) w 2018 r. (do 30 września).

Stwierdzone nieprawidłowości w działalności Agencji (wcześniej Komisji) w latach 2015–2018 nie miały istotnego wpływu na działalność antydopingową.

Wyniki badania kwestionariuszowego Najwyższej Izby Kontroli wśród polskich związków sportowych pokazują, że po wprowadzeniu zmian w przepisach antydopingowych 44% związków prowadzi bardziej aktywne działania na rzecz zwalczania doping. W 40% związków

zadeklarowano obowiązek kontrolowania składu odżywek i suplementów podawanych zawodnikom pod kątem zanieczyszczeń w stosunku do wartości deklarowanych przez producenta. Zakaz używania na zgrupowaniach i zawodach centralnych odżywek i suplementów „własnych”, tj. nieotrzymanych ze Związku lub niewydanych przez lekarza, wprowadzono w 52% związków. Natomiast jedynie w 16% spośród polskich związków sportowych powołano zespół lub osobę do walki z dopingiem i współpracy z Agencją, co – zdaniem NIK – może wskazywać na potrzebę aktywniejszego współdziałania polskich związków sportowych (pzs) z Agencją.

Szczegółowe wyniki kontroli Działania Ministra Sportu i Turystyki

Minister, zgodnie z przepisami, rzetelnie przyznawał i rozliczał środki na finansowanie jednostek wykonujących zadania związane ze zwalczaniem dopingu w sporcie. Komisja do Zwalczania Dopingu w Sporcie, Polska Agencja Antydopingowa oraz Instytut Sportu – Państwowy Instytut Badawczy w okresie 2015–2018 (I półrocze) otrzymały łącznie środki z budżetu państwa w wysokości 27 168 tys. zł. Minister zapewnił również w latach 2015–2017 środki w wysokości 1949,5 tys. zł na dofinansowanie zakupu sprzętu koniecznego do przeprowadzania analiz antydopingowych, umożliwiającego wdrożenie nowych procedur badawczych. Ponadto, Minister Sportu i Turystyki terminowo dokonywał opłat składek członkowskich do WADA za lata 2015–2018, przeznaczając na to łącznie 2792,6 tys. zł.

W stosunku do podmiotów realizujących zadania związane ze zwalczaniem dopingu, działania nadzorcze i kontrolne MSiT prowadzono rzetelnie. Właściwy był także nadzór nad likwidacją Biura Komisji do Zwalczania Dopingu w Sporcie (Biuro Komisji). Prawidłowo i terminowo powołano: dyrektora Polskiej Agencji Antydopingowej, członków Rady Agencji, a także członków Panelu Dyscyplinarnego.

W 2017 r. MSiT przygotował dokument pn. „Kodeks dobrego zarządzania dla polskich związków sportowych”, będący katalogiem zaleceń i dobrych praktyk. Każdy związek, który będzie starał się o środki z dotacji Ministra, będzie musiał zastosować się do wytycznych Kodeksu, określonych każdego roku w stosownych programach, ogłaszanych decyzją Ministra.

W MSiT przygotowano również nowe rozwiązania prawne dotyczące zwalczania dopingu w sporcie. Aktywnie współpracowano z międzynarodowymi organizacjami antydopingowymi, m.in. *World Anti-Doping Agency* (WADA).

Instytut Sportu – Państwowy Instytut Badawczy

Instytut Sportu – Państwowy Instytut Badawczy, Zakład Badań Antydopingowych – ZBA (IS-PIB) prawidłowo realizował zadania dotyczące zwalczania dopingu w polskim sporcie. Zadania wynikające z umów o dotacje celowe, zawartych z Ministrem Sportu i Turystyki były realizowane przez Zakład Badań Antydopingowych, będący częścią Instytutu. Właściwe ich wykonanie zapewniło utrzymanie akredytacji WADA. Wzrosły również przychody

Instytutu ze świadczenia usług na zasadach komercyjnych.

Na utrzymanie akredytacji WADA dla ZBA w tym okresie wydatkowano łącznie 16 361,9 tys. zł, a na zakupy inwestycyjne sprzętu służącego do przeprowadzenia badań antydopingowych – 6931 tys. zł (łącznie ze środkami z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej). Środki te przeznaczono na prowadzenie badań naukowych i analitycznych dotyczących zwalczania dopingu, co było zgodne zarówno z planami finansowymi Instytutu na lata 2015–2018, jak i odpowiednimi przepisami statutu IS-PIB.

W efekcie realizacji wymienionych umów o dotacje celowe, jak i corocznie zawieranych porozumień o współpracy z podmiotami krajowymi, tj. Ministrem, odpowiednio Komisją lub Agencją oraz Polskim Związkiem Jeździeckim (PZJ), zwiększono liczbę zleczanych przez Komisję/POLADA badanych próbek i analiz antydopingowych (wzrost odpowiednio o 27,8%² i 26,8%³ w 2017 r. w stosunku do 2015 r.).

W Zakładzie wprowadzono również nowe procedury badawcze, metody analityczne i obiekty badawcze, utrzymując przy tym akredytację Polskiego Centrum Akredytacji.

Jednocześnie w Zakładzie Badań Antydopingowych zmniejszono średni koszt jednostkowy przeprowadzanych analiz o 5,4%, tj. z 1 004,89 zł w 2015 r. do 951,02 zł w 2018 r. Z kolei średni koszt jednostkowy związany

z pobraniem przez Komisję/POLADA próbki antydopingowej (bez pojemników służących do transportu próbek) w 2018 r. wzrósł w tym okresie o 9,5%, tj. z 238 zł w 2015 r. do 260,59 zł w 2018 r. (do 30 września).

W okresie objętym kontrolą Zakład współpracował z innymi laboratoriami akredytowanymi przez WADA. Zawarł także 24 umowy lub porozumienia o współpracy antydopingowej z krajowymi i zagranicznymi podmiotami uprawnionymi do zwalczania dopingu w sporcie.

Zaowocowało to utrzymaniem przez Zakład statusu akredytowanego laboratorium kontroli antydopingowej w rozumieniu art. 2 pkt 1 Konwencji UNESCO.

Polska Agencja Antydopingowa

Powołanie Polskiej Agencji Antydopingowej (Komisji do Zwalczania Dopingu w Sporcie przed 1 lipca 2017 r.), działającej jako państwowa osoba prawna, w miejsce Komisji i Biura Komisji – jednostki budżetowej, stworzyło możliwość skuteczniejszej i efektywniejszej walki ze zjawiskiem dopingu.

Korzystny wpływ na wykonywanie zadań nałożonych na Agencję miały: dostosowanie definicji dopingu do przepisów Światowego Kodeksu Antydopingowego, zapewnienie kontrolerom antydopingowym ochrony przewidzianej jak dla funkcjonariuszy publicznych, a także zagwarantowanie współpracy z organami administracji publicznej, instytucjami badawczymi

² Tj. z 3100 próbek w 2015 r. do 3961 w 2017 r.

³ Tj. z 4085 analiz w 2015 r. do 5178 w 2017 r.

oraz innymi podmiotami właściwymi w zakresie badań wspierających zwalczanie dopingu w sporcie.

Zasady ponoszenia odpowiedzialności dyscyplinarnej były respektowane, poprawić należało jedynie upublicznianie przez Agencję informacji o naruszeniach przepisów antydopingowych.

Przekazanie Komisji (od 11 sierpnia 2016 r.), a następnie Agencji (od 1 lipca 2017 r.) wyłącznych uprawnień do stanowienia i realizacji reguł dyscyplinarnych, dotyczących dopingu w sporcie umożliwiło powołanie przy niej Panelu Dyscyplinarnego, jako niezależnego i wyspecjalizowanego organu dyscyplinarnego do przeprowadzania postępowań, którego postanowienia są respektowane przez polskie związki sportowe.

Wzrastające dofinansowanie pozwoliło Agencji na przeprowadzenie większej liczby kontroli (akcji) antydopingowych⁴ oraz działań edukacyjno-informacyjnych⁵. W związku z równoczesnym zwiększeniem finansowania od Ministra Sportu i Turystyki dla Zakładu Badań Antydopingowych na utrzymanie akredytacji WADA, równocześnie wzrosła liczba badań zleczanych ZBA przez Agencję. Dotyczyło to zarówno pobranych próbek, jak i analiz.

Od zmiany przepisów antydopingowych, tj. od 1 lipca 2017 r. spadł udział przypadków pozytywnych wyników próbek, tzn.

wskazujący na użycie substancji niedozwolonych, w ogólnej liczbie pobranych badań: z poziomu 1,2% w 2015 r. i 1,7% w 2016 r., do 0,9% w 2017 r. oraz 0,8% w 2018 r. (do 30 września). Pozytywny wynik badania próbek, tzn. wskazujący na użycie substancji niedozwolonych (jednej lub więcej), uzyskano w przypadku 151 zawodników, z tego 38 w 2015 r., 57 w 2016 r., 35 w 2017 r. oraz 21 w 2018 r. (do 30 września). Zawodnicy z pozytywnym wynikiem reprezentowali 34 dyscypliny sportowe. Najwięcej przypadków dotyczyło kulturystryki (25), podnoszenia ciężarów (19), fitness, rugby, zapasów (po dziewięć), boks, hokeja na lodzie, kickboxingu oraz kolarstwa (po sześć przypadków).

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie oceniła również aktywność Agencji po 1 lipca 2017 r. w ramach współpracy m.in. z organami ścigania (wymiana informacji na temat przestępstw związanych z dopingiem oraz dochodzenia odpowiedzialności karnej), a także ze światową oraz zagranicznymi organizacjami antydopingowymi (np. dzięki udziałowi w pracach WADA, Rady Europy, współpracy bilateralnej, m.in. z Azerbejdżanem, Ukrainą).

W latach 2015–2017 nie zrealizowano planowanej liczby indywidualnych niezapowiedzianych badań antydopingowych w miejscach pobytowych wskazanych dla Zarejestrowanej Grupy Zawodników⁶.

⁴ Wzrost o 25,2% w 2017 r. w stosunku do 2015 r. (z poziomu 408 do 511 akcji kontrolnych).

⁵ Liczba działań edukacyjnych zwiększyła się z 38 w 2015 r. do 91 w 2017 r.

⁶ Na 2015 r. założono co najmniej po jednym badaniu każdego zawodnika, jednak brak było danych na temat realizacji. Na 2016 r. planowano 30 takich badań, zrealizowano zaś 18, natomiast w 2017 r. odpowiednio: 40 i 35.

W 2016 r. i 2017 r. bez stosownej zgody Ministra zmniejszono liczbę analiz związanych z programem paszportu biologicznego⁷. W działalności Komisji/Agencji w latach 2015–2018 stwierdzono niespójności w liczbie analiz w corocznym Planie Rozkładu Badań, a także niedostosowaniu go w 2016 r. oraz w 2017 r. do porozumienia o współpracy antydopingowej zawartego z Ministrem, Instytutem Sportu oraz PZJ. Skala wymienionych nieprawidłowości nie miała istotnego wpływu na działalność antydopingową.

POLADA nierzetelnie podawała do publicznej wiadomości rozstrzygnięcia w sprawach o doping. Na liście publikowanej na stronie internetowej Agencji w odniesieniu do poszczególnych pozycji nie wskazywano substancji zabronionej, a także naruszonego przepisu antydopingowego, co było niezgodne z zasadą, określoną w pkt. 14.3.2 Światowego Kodeksu Antydopingowego.

Pomimo zwiększenia przez Agencję liczby działań edukacyjnych, informacyjnych i szkoleniowych, prowadzonych na rzecz zwalczania doping w sporcie, a także współpracy z organami administracji publicznej, były one niewystarczające w stosunku do tych prowadzonych przez Komisję przed 1 lipca 2017 r.

Agencja corocznie obejmowała ok. 5 tys. osób⁸ działalnością edukacyjno-szkoleniową, koncentrując się na działaniach na rzecz polskich związków sportowych, organizacji

sportowych związanych z walką z dopinaniem w sporcie, szkół mistrzostwa sportowego oraz Ogólnopolskiej Olimpiady Młodzieży. Jednak nie dysponowała danymi o liczbie potencjalnych odbiorców, w tym m.in. o liczbie działających w Polsce szkół sportowych oraz szkół z oddziałami sportowymi. Nieprawidłowość ta występowała mimo deklaracji, że program informacyjno-edukacyjny jest skierowany do młodzieży gimnazjalnej i licealnej, w szczególności na problem doping oraz na stosowanie suplementów diety bez wymaganej wiedzy i kontroli.

W badanym okresie nierzetelnie planowano działalność edukacyjno-informacyjną – programy/plany działania określały ogólne zadania do realizacji na dany rok, bez określenia na lata 2015–2016 planowanej wielkości grupy docelowej objętej akcjami edukacyjnymi. Ponadto Komisja/POLADA nie opracowywała odrębnych programów edukacyjnych, informacyjnych i szkoleniowych w zakresie zwalczania doping w sporcie, które zawierałyby m.in. cele, zadania, wielkości grupy docelowej, systemy monitoringu i ewaluacji oraz ramy czasowe. Na potrzebę przygotowania przez Agencję krótko- i długoterminowych strategii informacyjnych i edukacyjnych, opartych na ocenie ryzyka, a nie – doraźnych potrzebach, wskazała również Grupa Monitorująca Międzynarodową Konwencję Antydopingową Rady Europy⁹.

⁷ Liczba tych analiz była o 9,2% w 2016 r. i 7,5% w 2017 r. mniejsza niż określono w Porozumieniu na dany rok (odpowiednio: 185 i 200).

⁸ Dane szacunkowe obejmujące m.in. uczestników masowych imprez sportowych.

⁹ W raporcie ewaluacyjnym z 1.3.2017.

Komisja/POLADA w ograniczonym zakresie współpracowała z innymi podmiotami na rzecz walki z dopingiem. W większości przypadków miała ona charakter incydentalny, doraźny oraz niesformalizowany.

Wymierne efekty współpracy z Komentantem Głównym Policji oraz Szefem Służby Celnej osiągnięto po 1 lipca 2017 r., tj. po wprowadzeniu przepisów ustawy o zwalczaniu dopingu (w tym art. 44 wymienionej ustawy).

W ocenie NIK skuteczność walki z dopingiem w sporcie zależy w dużej mierze od efektywnego współdziałania Agencji z organizacjami sportowymi (w tym polskimi związkami sportowymi), sektorem publicznym, w tym administracją rządową (m.in. Ministrem Edukacji Narodowej, Ministrem Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Ministrem Zdrowia). Agencja powinna być inicjatorem – przy wsparciu Ministra – sformalizowanej współpracy z różnymi podmiotami w celu wypracowania systemowych rozwiązań dotyczących przeciwdziałania dopingowi w różnych grupach wiekowych.

Polskie związki sportowe

Wyniki kontroli oraz badanie kwestionariuszowe wykazały, że polskie związki sportowe w większości uznają i respektują reguły dyscyplinarne dotyczące zwalczania dopingu w sporcie ustanowione przez POLADA. Jednakże dwa z trzech kontrolowanych pzs (Polski Związek Kolarski oraz Polski Związek Lekkiej Atletyki) nie w pełni

dostosowały swoje statuty i regulaminy do nowych przepisów. Ponadto, w PZKol stwierdzono jeden przypadek niepełnego egzekwowania odpowiedzialności za naruszenie przepisów antydopingowych.

Kontrolowane pzs współpracowały z organami powołanymi do zwalczania dopingu w sporcie. PZLA i PZPC prowadziły również działalność informacyjną i szkoleniową na rzecz walki z dopingiem. W PZKol nie podejmowano takich działań w 2017 r., a także na bieżąco nie aktualizowano strony internetowej na temat antydopingu.

Wyniki badania kwestionariuszowego przeprowadzonego przez NIK wśród polskich związków sportowych dotyczące ich działań na rzecz antydopingu¹⁰ wykazały, że 78% (tj. 46 z 58) pzs pozytywnie ocenia współpracę z POLADA, zaś pozostałe 22% (wobec braku ocen negatywnych) nie miało w tej sprawie zdania. Dla porównania: współpraca z Komisją była oceniana pozytywnie przez 71% (41) pzs, zaś 29% związków nie miało zdania.

Wyniki badania kwestionariuszowego wskazują, że po wprowadzeniu zmian w przepisach antydopingowych, tj. 11 sierpnia 2016 r., 44% (tj. 26 z 59 badanych) pzs jest bardziej aktywnych w zwalczaniu dopingu.

Najpopularniejsze jest wciąż zamieszczanie na stronie internetowej pzs aktualnych informacji na ten temat (66% związków przed 11 sierpnia 2016 r., po tej dacie wzrost do 76%). Wyniki badania pokazują, że nadal w niewielu pzs:

¹⁰ W trybie art. 29 ustawy z 23.12.1994 o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz.U. z 2019 r. poz. 489) pozyskano informacje od 59 polskich związków sportowych.

- wprowadzono zakaz samodzielnej zmiany programu i miejsca przygotowań do zawodów mistrzowskich przez zawodnika bez zgody trenera oraz kierownika wyszkolenia (dotyczy 52% pzs przed 11 sierpnia 2016 r., wzrost do 53% po tej dacie);
- organizuje się szkolenia antydopingowe dla klubów sportowych i zawodników (odpowiednio: 52% i 59%);
- wprowadzono zakaz używania na zgrupowaniach i zawodach centralnych odżywek i suplementów „własnych”, tj. nieotrzymanych ze Związku lub niewydanych przez lekarza (odpowiednio: 43% i 48%);
- wprowadzono obowiązek kontrolowania składu odżywek i suplementów podawanych zawodnikom pod kątem zanieczyszczeń oraz zgodności ilościowej i jakościowej w stosunku do wartości deklarowanych przez producenta (wzrost z 34% do 40%);
- zobowiązano kluby sportowe do monitorowania zmian w przepisach antydopingowych oraz zmian i aktualizacji Listy Substancji i Metod Zabronionych Światowej Agencji Antydopingowej (38% w całym okresie);
- powołano zespół/osobę do spraw związanych ze zwalczaniem dopingu i kontaktów z Agencją (wzrost z 14% do 16%).

Niepełne dostosowanie się do wytycznych „Kodeksu dobrego zarządzania dla polskich związków sportowych” może jednak uniemożliwić otrzymywanie dotacji ze środków Ministra.

W badaniu kwestionariuszowym NIK niektóre związki zwróciły uwagę, że trzeba zwiększyć częstotliwość i rozszerzyć grupę kontrolowanych zawodników. Biorąc pod uwagę to, że w 2017 r. pobrano łącznie

3997 próbek do badań antydopingowych, można stwierdzić, że objęły one nie więcej niż 0,3% wszystkich zarejestrowanych zawodników (0,7% biorąc pod uwagę seniorów i młodzież). Należy jednak zauważyć, że pomimo wzrostu liczby badań antydopingowych wciąż wykonuje się je u niewielkiej liczby zawodników. Przy założeniu, że badaniami objęto by jedynie reprezentantów Polski, to na obecnym poziomie badań (ok. 4 tysięcy próbek) można byłoby skontrolować rocznie nie więcej niż 40% kadrowiczów wszystkich grup wiekowych (z ogólnej liczby 10,6 tys. reprezentantów Polski w 2017 r.).

Uwagi i wnioski

Wyniki kontroli wskazują na potrzebę podjęcia działań przez Ministra Sportu i Turystyki, dlatego NIK wniosła m.in. o:

1. Wprowadzenie mechanizmów oceny stosowania przez pzs wytycznych „Kodeksu dobrego zarządzania dla polskich związków sportowych” w wypadku uwzględniania tego wymogu przy udzielaniu dotacji.

2. Wspieranie Agencji, szczególnie w okresie wdrażania nowych rozwiązań prawnych – w ramach zadań i kompetencji Ministra, jakie mu przysługują w relacjach z innymi organami – przy podejmowaniu sformalizowanej współpracy z różnymi podmiotami w celu wypracowania systemowych rozwiązań dotyczących przeciwdziałania dopingowi.

Wyniki kontroli wskazywały również na potrzebę podjęcia stosownych działań przez Dyrektora Polskiej Agencji Antydopingowej.

Najwyższa Izba Kontroli zgłosiła wnioski dotyczące m.in.:

1. Usprawnienia procesu planowania badań antydopingowych.

2. Zwiększenia liczby badań antydopingowych wśród zawodników, szczególnie członków kadry narodowej.

3. Upubliczniania informacji o naruszeniach przepisów antydopingowych zgodnie z przepisami krajowymi z uwzględnieniem Kodeksu WADA.

4. Zintensyfikowania działań w ramach upowszechnienia wiedzy oraz współpracy z innymi podmiotami na rzecz zwalczania dopingu w sporcie.

W przypadku polskich związków sportowych NIK wniosła o:

1. Dostosowanie statutów i regulaminów do obowiązujących reguł dyscyplinarnych związanych z dopingiem w sporcie.

2. Wdrożenie „Kodeksu dobrego zarządzania dla polskich związków sportowych” w zakresie wymaganym przez Ministra.

3. Egzekwowanie odpowiedzialności za naruszenie przepisów antydopingowych.

4. Prowadzenie systematycznych działań informacyjno-edukacyjnych na rzecz walki z dopingiem, w tym aktualizowanie strony internetowej.

5. Rozważenie wprowadzenia w regulacjach wewnętrznych dodatkowych wymogów antydopingowych (np. zakazu używania przez zawodnika na zgrupowaniach i zawodach centralnych odżywek i suplementów „własnych”, powołania zespołu/osoby do zwalczania dopingu i współpracy z POLADA).

Efekty kontroli NIK

Minister Sportu i Turystyki¹¹ poinformował, że w 2018 r. w MSiT opracowano projekt nowelizacji ustawy o zwalczaniu dopingu, która została uchwalona przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej 6 grudnia 2018 r. Zmiany dotyczą m.in.:

- powołania Polskiego Laboratorium Antydopingowego i określenia zakresu działania, wskazania jego organów, zasad gospodarki finansowej;
- określenia zasad finansowania analiz dopingowych zawodników, w ramach krajowego programu badań realizowanego przez POLADA;
- stworzenia możliwości działania przy Polskim Laboratorium Antydopingowym Jednostki do spraw Zarządzania Paszportem Zawodnika oraz określenia zakresu działania;
- wprowadzenia możliwości udziału w rozprawie lub posiedzeniu Panelu Dyscyplinarnego przy POLADA osoby wyznaczonej przez dyrektora Agencji;
- zastąpienia, w odniesieniu do członków Panelu Dyscyplinarnego, dotychczasowego wymogu posiadania doświadczenia w orzekaniu w sprawach dyscyplinarnych w sporcie ogólnym, wymogiem doświadczenia w orzekaniu w sprawach dyscyplinarnych;
- uwzględnienia nowego wymogu kwalifikacyjnego dla kontrolerów antydopingowych POLADA, stanowiącego, że nie mogą oni być pracownikami polskiego związku sportowego;

¹¹ Minister Sportu i Turystyki Witold Bańka, jako jedyny kandydat na to stanowisko, został 14 maja 2019 r. Prezydentem Światowej Agencji Antydopingowej (WADA) – kadencja zaczyna się 1 stycznia 2020 r.

- rozszerzenia katalogu zadań POLADA, w ramach których Agencja może wykonywać działalność gospodarczą, o usługi świadczone przez Panel Dyscyplinarny działający przy POLADA, na rzecz podmiotów innych niż polskie związki sportowe.

Dyrektor Polskiej Agencji Antydopingowej oraz prezesi polskich związków

sportowych poinformowali o zrealizowaniu lub podjęciu realizacji wniosków pokontrolnych.

dr **ROBERT SASIN**
Departament Nauki, Oświaty
i Dziedzictwa Narodowego NIK

Słowa kluczowe: zwalczanie dopingu, antydoping, sport wyczynowy, polski związek sportowy, zmiany przepisów

Key words: fight against doping, antydoping, competitive sports, Polish sports association, changes in regulations